

Op pad met... Tanja Klip-Martin in Langelo

CV Drs. T. Klip-Martin

1972 – 1980 studie Kunstgeschiedenis en archeologie aan de Rijksuniversiteit Leiden
1980 – 1984 conservator/wetenschappelijk medewerker Noord-Brabants Museum, 's-Hertogenbosch
1984 – 2002 freelance Kunsthistoricus
1997 – 2002 eigenaar tekstschrijfbureau Text-Art
1998 – 2002 raadslid gemeente Coevorden (VVD)
2002 – 2005 wethouder gemeente Coevorden (VVD)
2005 – heden gedeputeerde provincie Drenthe (VVD)

Functies (selectie)

2005 – heden lid IPO-bestuur en bestuurlijke adviescommissie Milieu en Water
2005 – heden voorzitter regiobestuur VVD-Bestuurdersvereniging, Drenthe
2005 – heden lid Algemeen Bestuur Bestuurdersvereniging VVD - landelijk
2005 – heden Lid regionaal bestuurlijk overleg Kaderrichtlijn Water
2000 – 2007 lid bestuur Prins Bernhard Cultuurfonds Drenthe
2004 – 2005 lid politiek radioforum RTV Drenthe
1997 – 2001 panellid tv-programma Het Lagerhuis

Zonder groen geen groei

'Groen Rechts' vindt ze geen gelukkige term, maar dat economie en duurzame innovatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, staat voor gedeputeerde Tanja Klip-Martin vast. Onder haar leiding heeft de provincie Drenthe een ambitieus energie- en klimaatbeleid ontwikkeld. Ook de mogelijkheden van de diepe ondergrond zijn onderzocht. Drenthe zit niet te wachten op CO₂-opslag, maar als het er van komt wil de provincie mee bepalen waar dat dan gebeurt. Een tweede Langelo moet worden vermeden.

Waarom wilde u ons Langelo laten zien?

“Langelo is een heel mooi voorbeeld van hoe gebruik van de ondergrond samenhangt met dat van de bovengrond. In Langelo worden strategische aardgasvoorraden in de bodem opgeslagen. De installatie die daarvoor nodig is, staat midden in een heel kwetsbaar beekdal. Dat is geen mooi gezicht, maar bovendien hebben we die beekdalen steeds meer nodig om water langer vast te houden. Drenthe is een omgekeerd soepbord met de Hondsrug in het midden en een fijnmazig beekstelsel dat het water afvoert naar drie punten: Groningen, Coevorden of Meppel. Een van de manieren om te zorgen dat die steden niet onderlopen, is die beekdalen weer laten hermeanderen. Dat heeft nog andere voordelen maar in ieder geval ook dat het water langer wordt vastgehouden. Bij Langelo kan dat dus niet meer want daar staat die installatie. Als je daar beter vanuit die verschillende aanvliegroutes, onder- en bovengrond, naar gekeken had, dan had je het misschien anders gedaan, had je misschien schuin geboord, dan had je die installatie een paar kilometer verderop neergezet, op het bedrijventerrein van de gemeente Noordenveld.”

Drenthe heeft als eerste provincie een (ontwerp)structuurvisie ondergrond. Waarom hebben jullie daar zo'n haast mee?

“Drenthe heeft een bijzondere ondergrond. Daar gebeurt al van alles in. We hebben natuurlijk de oliewinning, de gaswinning, en de opslag van strategische aardgasvoorraden. En inmiddels gebruiken we ook warm water uit de diepe of iets minder diepe ondergrond om duurzame energie te

genereren en komt de opslag van andere gassen dan aardgas in beeld, bijvoorbeeld CO₂. Een jaar of vijf geleden hebben we gezegd: eigenlijk moeten we de ondergrond betrekken bij onze ruimtelijke ordening en toekomstige energievoorziening. Maar voordat we dat doen moeten we eerst weten wat er eigenlijk allemaal kan. Als je dat weet, kun je ook een visie ontwikkelen over wat je dan wilt. Dus we hebben gekeken naar wat er allemaal technisch mogelijk is en we hebben een afwegingskader gemaakt ‘de ladder van Drenthe’. Die ladder legt vast wat we belangrijk en minder belangrijk vinden. CO₂-opslag of geothermie? Bij die keuze kiezen wij voor geothermie want daarbij wordt echt CO₂ bespaard. Maar er is bijvoorbeeld ook een relatie met waar je nieuwe bedrijventerreinen of nieuwe woonwijken neerlegt. Als je weet dat ergens een enorme warmwaterbel zit dan moet je met

je bovengrondse ruimtelijke ontwikkeling rekening houden met de mogelijkheden die de ondergrond biedt op het gebied van klimaatbeleid of CO₂-neutrale energieopwekking. Gebruik die bel om een woonwijk te verwarmen of een bedrijventerrein van energie te voorzien. Natuur en landschap spelen ook een rol. Onder het Drentse Aagebied liggen potentieel lege gasvelden. Midden in dat gebied wil je natuurlijk niet opeens pats boem een enorme installatie hebben liggen. En wat de ladder van Drenthe ook zegt is dat eindberging van kernafval in Drentse bodem nog steeds onbespreekbaar is.”

Drenthe zegt geen nee tegen CO₂-opslag. Dat is toch ook het doorschuiven van afval naar je kleinkinderen?

“Wij hebben als College gezegd: CO₂-opslag is niet ideaal, maar het komt er aan en het

is een noodzakelijke tussenstap. Daar zijn wij van overtuigd. Provinciale Staten willen überhaupt nog niets, willen dat er eerst een brede noordelijke dialoog plaatsvindt over CO₂-opslag. In principe besluit de provincie niets. Het rijk gaat daarover. Die hele structuurvisie van de ondergrond is gemaakt tegen de achtergrond dat het rijk, vooral Economische Zaken, via de Mijnbouwwet, de rijkscoördinatie­regeling en noem maar op, over de ondergrond gaat. Maar als die CO₂-opslag er aan komt, willen we wel meebepalen waar hij komt en waar niet, omdat er ook provinciale belangen in het spel zijn. Dat geldt dus voor CO₂-opslag maar dat geldt ook voor bijvoorbeeld de opslag van strategische aardgasvoorraden en ook voor geothermie, want daar is het rijk ook nog steeds bepalend in. Wij zijn boven het maaiveld verantwoordelijk voor veiligheid, voor water, voor natuurontwikkeling, voor ruimtelijke ontwik-

keling, voor luchtkwaliteit, noem maar op, maar op het moment dat je het maaiveld naderd, gaat ineens alles over naar een andere overheid. En dan gaat het niet alleen om de winningvergunning, niet alleen om het nationale economische belang waarvan het heel logisch is dat dat bij het rijk ligt, maar ook om de milieubelangen. De omgevingsbelangen zijn inmiddels ook naar EZ toegegaan. Wat we dus parallel aan de ontwikkeling van de structuurvisie hebben gedaan is zeggen dat dat niet reëel als je ziet hoe de interactie tussen boven- en ondergrond is. Voor een evenwichtige afweging zou je de zeggenschap over dat omgevingsbelang bij regionale overheden moeten laten. Gelukkig blijkt EZ ondertussen gevoelig te worden voor die argumentatie.”

Hoe ziet het Drents klimaat- en energiebeleid er uit?

“Er zijn drie sporen: mitigatie, dus besparen, besparen, besparen en daar waar je niet verder kunt besparen zoveel mogelijk CO₂-neutrale energieopwekking en pas in laatste instantie zo spaarzaam mogelijk gebruik maken van fossiele brandstof. Het tweede spoor is adaptatie. Hoe pas je het landschap aan aan de klimaatverandering? Hoe kunnen we zo goed mogelijk water vasthouden? Dat is weer het beekdalenverhaal, maar ook het veenoxidatieverhaal. Doordat er meer water blijft staan zal de veenoxidatie in de veenstroken van die beekdalen veel minder worden. En het derde spoor is participatie. Hoe krijgen we organisaties maar ook individuele burgers mee in dit hele traject? En dan hebben we nog vijf pijlers: de diepe ondergrond dus, en water, klimaatlandschappen, de bebouwde omgeving en de kenniseconomie. Dat laatste, omdat we van mening zijn dat duurzaam-

heid, innovatie en economische ontwikkeling heel duidelijk natuurlijke en noodzakelijke partners zijn. Het één kan niet zonder het ander, zonder groen geen groei.”

Hoe maak je dat concreet in deze regio?

“In Noord-Nederland hebben we via de Gasunie en Gas Terra veel kennis van gas, een heel fijnmazig netwerk van gasleidingen en ongelooflijk veel biomassa uit natuurgebieden en agrarische reststromen. We zijn nu heel actief om dat aan elkaar te koppelen en een grootschalige productie van Groen Gas op te zetten. Als een boer biogas gebruikt voor zijn eigen stroomopwekking gaat veel energie verloren als warmte. Niet iedere vergister heeft een rozenkweker om de hoek aan wie hij de warmte kwijt kan. Als je biogas omzet in Groen Gas mors je geen warmte en is de energetische winst optimaal. Wat we nu ontwikkelen zijn Groen

Gasknooppunten, Drentse Groen Gas hubs, waar biogas van verschillende vergisters naartoe gaat, in een keer wordt opgewerkt tot Groen Gas en in een keer het gasnet in gaat. Attero in Wijster (voorheen de VAM, red.) is al ver gevorderd om biogas te vergroenen en op het net te zetten, zoals ze nu al doet met haar stortgas. Vergroening van de gasinfrastructuur is veel makkelijker dan vergroening van het stroomnet. Je kunt de centrale in de Eemshaven niet zo maar even uitzetten als er veel aanbod is. Groen Gas toevoegen aan het gasnet is veel makkelijker. We denken dat we op dit terrein economisch leidend kunnen zijn in Europa.”

Waar komt die ambitie van Drenthe vandaan, is dat aan uw persoon gebonden of was dat al eerder ingezet?

“Nee, dat was nog niet ingezet (kijkt naar haar voorlichtster), maar het is wel heel

aanmatigend om te zeggen dat het aan je eigen persoon gekoppeld is. Toen ik als gedeputeerde begon was er geen klimaatbeleid en het energiebeleid was heel traditioneel gericht op fossiele energie. Daar ben ik mee gestopt. Ik heb twee dingen aangejaagd. In de eerste plaats ben ik met heel veel mensen gaan praten, mensen in het veld, de milieufederatie, met allerlei partijen. En ten tweede heb ik me ingezet voor een veel breder klimaat- en energiebeleid.”

Ja, maar waarom dan?

“Maatschappelijke betrokkenheid en de visie dat het niet anders kan. Ik vind duurzaamheid vanzelfsprekend, maar dat geldt niet voor iedereen en dus moet je er beleid op ontwikkelen. De crisis heeft mijn inzichten alleen maar versterkt. Je kunt alleen nog maar economische ontwikkeling vorm geven wanneer je economie koppelt aan innovatie, aan duurzame innovatie.”

Groen Rechts avant la lettre?

“Misschien wel *avant a lettre*, maar ik vind de term Groen Rechts, alhoewel dat van mijn eigen partij komt, geen goede benaming. Het heeft een vreemde connotatie. Het is gewoon een kwestie van gezond boerenverstand, van geëngageerd zijn, de krant lezen en ontwikkelingen bijhouden: duurzaamheid biedt ontzettend veel kansen.”

JERRY VAN DIJK
BAREND HAZELEGER

Herstructurering Hunzedal

Het project *Grounds for change* ontwikkelt de sturingsfilosofie van het Drents klimaat- en energiebeleid. Uitgangspunt is dat de transitie naar een duurzame energievoorziening grote ruimtelijke consequenties zal hebben. Aan het project de opdracht om in dat kader een aantrekkelijk ruimtelijk toekomstperspectief te schetsen voor Noord-Nederland in 2035. *Grounds for Change* maakt regelmatig gebruik van ontwerpateliers. In één daarvan stond de herstructurering van de woonwijk Hunzedal in Borger centraal.

Hunzedal is een typische jaren zestig wijk met sociale huurwoningen (laagbouw) waarvan het wooncomfort niet meer aan de hedendaagse standaard voldoet. Tussen 2007 en 2013 zullen 130 van de 233 woningen worden gesloopt en 101 nieuwe woningen gebouwd. Energie is een belangrijk thema bij de herstructurering, zowel besparing als het gebruik van hernieuwbare bronnen.

Het atelier vond plaats net voordat de opdracht aan de architect verstrekt zou worden. Beetje laat zou je zeggen, maar Gedepeerde Staten van Drenthe zien dat anders. Zij noemen 'hun' ontwerpateliers niet voor niets 'charrettes'. Een *charrette* is een tweewielige kar waarmee de examencommissie van de kunstacademie in het Parijs van de negentiende eeuw werk van haar studenten liet ophalen om te kunnen beoordelen. Naar verluud legden sommige studenten tijdens de rit nog de

laatste hand aan hun schilderij of beeldhouwwerk. De *charrette* staat dus voor een laatste inspanning om vlak voor het verstrijken van de deadline een zo goed mogelijk resultaat te bereiken. Ze worden door de provincie aan de gemeenten aangeboden om het 'transitiedenken' te promoten en zijn bedoeld voor professionals van gemeenten, provincie, maatschappelijke organisaties en marktpartijen.

Charrette Hunzedal heeft de morfologie van de bodem en de waterhuishouding als uitgangspunt genomen voor haar ideeën wat betreft de herstructurering. Nu is de wijk "tamelijk inspiratieloos" tegen de Hondsrug opgebouwd en hebben de woningen op het laagste punt, tegen het kanaal Buinen-Schoonoord aan, te maken met wateroverlast. Het idee is om de wijk terrasgewijs te reconstrueren waardoor regenwater beter wordt vastgehouden. Het kanaal met een flink verval kan bovenstrooms worden opgestuwd en met meerdere treden naar het oosten afstromen waardoor het peil ter hoogte van de woonwijk verlaagd kan worden. Bij de stuwen kunnen kleine generatoren voor energieopwekking geplaatst worden. Ten

slotte ziet de *charrette* ook kansen voor de bouw van een biovergistingsinstallatie aan de overkant van het kanaal. Biomassa afkomstig van de nabijgelegen es en uit de omringende boswachterijen zou hier vergist kunnen worden. Samen met de elektriciteitsgenerator bij de sluis in het kanaal zou dit complex kunnen uitgroeien tot een "duurzame energie boulevard", verwacht de *charrette*.

Een aantal van de geopperde ideeën is terug te vinden in plannen van de gemeente Borger-Odoorn. Het waterpeil van het kanaal en het aansluitende Voorste Diep wordt beter gereguleerd en de wateroverlast aangepakt. De biovergister en veel andere ideeën komen niet terug in de herstructurering. Maar dat is ook niet het hoofddoel van de *charrettes*. Ze leveren de provincie Drenthe en de andere betrokkenen veel ideeën op over de ruimtelijke ordening die nodig is voor transitie en die mogelijk later of elders wel gerealiseerd kunnen worden.

Bron

Provincie Drenthe, 2006. *Grounds for Change*, Hunzedal Borger.